

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for Naturstyrelsens arealer

i Natura 2000-område nr. 89
Vadehavet

Delplan for: Fuglebeskyttelsesområde F52
Mandø

Titel:

Natura 2000-plejeplan for
Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-
område nr. 89 Vadehavet
Delplan for: Fuglebeskyttelsesområde
F52 Mandø

Udgiver:

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

År:

2012

Foto:

Forside: John Frikke

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse
G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

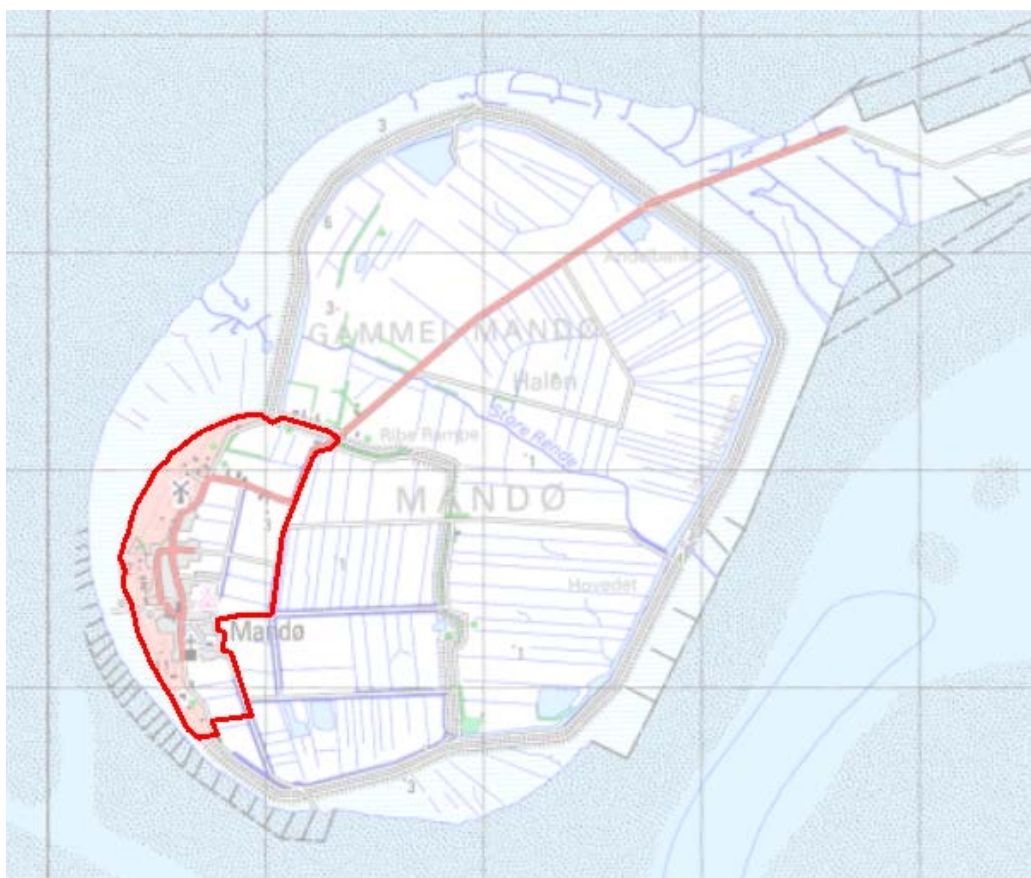
978-87-7279-921-6

Må citeres med kildeangivelse.

Generelt

Naturstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for 246 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N89 *Vadehavet* Delplan for: *Fuglebeskyttelsesområde F52 Mandø* og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 50 ha.

Billede 1 Oversigt over Natura 2000-områdets afgrænsning (Natura 2000 området er det der ligger *udenfor* den røde streg) og styrelsens arealer (stærk grøn farve) i området.

Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning henvises til Naturstyrelsen Ribe arealforvaltnings driftsplan.

Naturstyrelsen skal udarbejde et resumé af plejeplanen, som skal indgå i en kommunal/statslig Natura 2000-handleplan. Dette resumé er indsat som bilag 1.

Der er udarbejdet en såkaldt miljøvurdering ("SMV") af plejeplanen. Den er indsat som bilag 2.

Plejeplanen skal senest være gennemført med udgangen af år 2015.

Områdebeskrivelse

Mandø er en mindre vadehavs ø beliggende mellem Fanø og Rømø. De inddigede dele af øen udgør 600 ha. Sammen med forlandsarealerne udgør Mandø et areal på i alt 900 ha, hvoraf de 854 ha er udpeget som fuglebeskyttelsesområde F52.

De inddigede arealer indenfor delområdet fordeler sig med ca. 400 ha primært vedvarende engarealer i Gammel Mandø Kog og ca. 160 ha blandet græsnings- og omdrifts arealer i Bykogen. Mod vest er der kliddannelser. Den øvrige del af delområdet udgøres af de tidevandspåvirkede forlandsarealer.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På Naturstyrelsens hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Indenfor området ejer Naturstyrelsen 45 ha vedvarende engarealer og 5 ha sø i den nordvestlige del af Gammel Mandø Kog.

NSTs engarealer har været genstand for et naturgenopretningsprojekt, hvor de naturlige hydrologiske vandsstandsforhold er søgt genskabt ved lukning af alle grøfter og dræn i området. Reetableringen af de våde enge er etableret med virkning fra år 2012.

A046 Mørkbuget knortegås
A081 Rørhøg
A132 Klyde
A151 Brushane
A189 Sandterne
A193 Fjordterne
A194 Havterne
A222 Mosehornugle

Tabel A Arter i plejeplanen

Tabel A viser de arter fra udpegningsgrundlaget, der forekommer (eller som potentielt vil kunne indfinde sig med den rette forvaltning) i Naturstyrelsens del af området.

Mål og plejetiltag

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens mål for arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for en art.

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af indsatsen for naturtyperne i området. I nogle tilfælde kan der være behov for en særlig artsindsats. Disse tiltag fremgår af tabel G. Bemærk dog, at tabel G *ikke* indeholder Naturstyrelsens *myndighedsmæssige* artsforvaltning via vildtreservater.

Der vil af hensyn til visse arter blive foretaget jagt på eller regulering af ræve for at nedbringe prædation af æg og unger i fuglenes yngletid.

Lukning af alle grøfter og dræn på de i alt 50 ha vil tilgodese en række af udpegningsgrundlagets arter. Afgræsningen af de i alt 45 ha retablerede engarealer er også til gavn for arterne.

	Periodens mål
A046 Mørkbuget knortegås	Sikring af artens levested
A081 Rørhøg	Sikring af artens levested
A132 Klyde	Beskyttelse mod forstyrrelser
	Sikring af artens levested
A151 Brushane	Beskyttelse mod forstyrrelser
	Sikring af artens levested
A189 Sandterne	Beskyttelse mod forstyrrelser
	Sikring af artens levested
A193 Fjordterne	Beskyttelse mod forstyrrelser
	Sikring af artens levested
A194 Havterne	Beskyttelse mod forstyrrelser
	Sikring af artens levested
A222 Mosehornugle	Sikring af artens levested

Tabel F Mål for arter

Tabel G Specifik artspleje

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Antal enheder	Enhed
A046 Mørkbuget knortegås	Aktiv lukning af dræn og grøfter	eksisterende	0	ha
	Etablering af vandhuller/søer	eksisterende		
	Græsning	eksisterende	0	ha
A081 Rørhøg	Aktiv lukning af dræn og grøfter	eksisterende	0	ha
	Etablering af vandhuller/søer	eksisterende		
	Græsning	eksisterende	0	ha
A132 Klyde	Aktiv lukning af dræn og grøfter	eksisterende	0	ha
	Begrænsning af prædation	nyt		
	Etablering af vandhuller/søer	eksisterende		
	Græsning	eksisterende	0	ha
A151 Brushane	Aktiv lukning af dræn og grøfter	eksisterende	25	ha
	Etablering af vandhuller/søer	eksisterende		
	Græsning	eksisterende	15	ha
A189 Sandterne	Aktiv lukning af dræn og grøfter	eksisterende	0	ha
	Etablering af vandhuller/søer	eksisterende		
	Græsning	eksisterende	15	ha
A193 Fjordterne	Aktiv lukning af dræn og grøfter	eksisterende	0	ha
	Begrænsning af prædation	nyt		
	Etablering af vandhuller/søer	eksisterende		
	Græsning	eksisterende	0	ha
A194 Havterne	Aktiv lukning af dræn og grøfter	eksisterende	0	ha
	Begrænsning af prædation	nyt		
	Etablering af vandhuller/søer	eksisterende		
	Græsning	eksisterende	0	ha
A222 Mosehornugle	Aktiv lukning af dræn og grøfter	eksisterende	25	ha
	Etablering af vandhuller/søer	eksisterende		
	Græsning	eksisterende	15	ha

I tabel G er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N89 Vadehavet Delplan for: Fuglebeskyttelsesområde F52 Mandø.

Indenfor området ejer Naturstyrelsen 45 ha vedvarende engarealer og 5 ha sø i den nordvestlige del af Gammel Mandø Kog.

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget.

Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats, som fremgår af tabel e.

Tabel e Planlagt indsats for arter *udover* indsatsen for naturtyperne

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Enhed	Antal enheder
A046 Mørkbuget knortegås	Forbedring af hydrologi	eksisterende	ha	0
	Græsning	eksisterende	ha	0
	Indsats for vandhuller/søer	eksisterende		
A081 Rørhøg	Forbedring af hydrologi	eksisterende	ha	0
	Græsning	eksisterende	ha	0
	Indsats for vandhuller/søer	eksisterende		
A132 Klyde	Begrænsning af prædation	nyt		
	Forbedring af hydrologi	eksisterende	ha	0
	Græsning	eksisterende	ha	0
	Indsats for vandhuller/søer	eksisterende		
A151 Brushane	Forbedring af hydrologi	eksisterende	ha	25
	Græsning	eksisterende	ha	15
	Indsats for vandhuller/søer	eksisterende		
A189 Sandterne	Forbedring af hydrologi	eksisterende	ha	0
	Græsning	eksisterende	ha	15
	Indsats for vandhuller/søer	eksisterende		
A193 Fjordterne	Begrænsning af prædation	nyt		
	Forbedring af hydrologi	eksisterende	ha	0
	Græsning	eksisterende	ha	0
	Indsats for vandhuller/søer	eksisterende		
A194 Havterne	Begrænsning af prædation	nyt		
	Forbedring af hydrologi	eksisterende	ha	0
	Græsning	eksisterende	ha	0
	Indsats for vandhuller/søer	eksisterende		
A222 Mosehornugle	Forbedring af hydrologi	eksisterende	ha	25
	Græsning	eksisterende	ha	15
	Indsats for vandhuller/søer	eksisterende		

I tabel e er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Bilag 2: Miljøvurdering af Natura 2000-plejeplanen

Den enkelte plejeplan skal i henhold til lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 om miljøvurdering af planer og programmer have sin egen miljørapport. Rapporten skal indeholde de oplysninger, der følger af bilag 1 i loven.

Der er også udarbejdet en miljøvurdering af Natura 2000-planen, som ligger på Naturstyrelsens hjemmeside: [Miljørapport for Natura 2000-planen](#)

a) Planens indhold og hovedformål samt andre relevante planer

❖ Indhold

Det primære indhold i plejeplanen for Naturstyrelsens areal er en oversigt over planperiodens mål og plejetiltag for naturtyper og arter på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag.

❖ Formål

Plejeplanens formål er at udmønte Natura 2000-planen på Naturstyrelsens andel af Natura 2000-området. Indsatsen i 1. planperiode skal sikre eksisterende naturværdier på udpegningsgrundlaget og indlede en proces, der genopretter eventuel akut truet natur under hensyntagen til eventuelle modstridende naturinteresser.

❖ Relevante planer

Plejeplanen følger op på Natura 2000-planen for området. Udover at være omfattet af plejeplanen, er Naturstyrelsens arealer også underlagt andre interne retningslinjer for arealforvaltningen. I det omfang der måtte være modstrid mellem dem og plejeplanen, vil plejeplanen blive fulgt.

b) Nuværende miljøstatus og nul-alternativet

Områdets nuværende miljøstatus er gennemgået i Natura 2000-planen for det aktuelle område, hvorfor der henvises til denne.

Hvis ikke plejeplanen for 1. planperiode iværksættes, vil arealerne blive plejet/drevet med vidtgående naturhensyn i henhold til Naturstyrelsens øvrige planer og strategier. Alle forekomster af arter vil dog ikke nødvendigvis udvikles i retning af eller fastholdes i gunstig bevaringsstatus, hvis ikke plejeplanen iværksættes.

c) Miljøforhold i områder, der kan blive væsentligt berørt af plejeplanen

- Den planlagte drift og pleje vil ændre udbredelsen af arter i området

d) Eksisterende miljøproblemer

Der er en række trusler mod naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag, herunder næringsstofbelastning, tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi – og drift, invasive arter, prædation og forstyrrelser. Truslerne er systematisk beskrevet i Natura 2000-planen for området, hvorfor der henvises til denne.

e) Relevante internationale miljøbeskyttelsesmål

Plejeplanen er en udmøntning af EU's habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiver implementeret i dansk lov via miljømålsloven og skovloven. Plejeplanen vil sikre, at areal og tilstand af naturtyper på udpegningsgrundlaget, samt levesteder for arter på udpegningsgrundlaget, ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter.

I henhold til EU's vandrammedirektiv er det overordnede mål at naturlige vandforekomster opnår "god tilstand". Direktivet er implementeret via miljømålsloven og skal realiseres med vandplanerne. Arbejdsdelingen mellem vandplanerne og Natura 2000-planerne (og dermed plejeplanerne) er således, at vandplanlægningen tager sig af vandkvalitet i vandløb, større søer, kystvande og fjorde, mens Natura 2000-planlægningen tager sig af småsøer og hydrologien på naturarealer som f.eks. rigkær og andre engarealer.

Natura 2000-direktiverne er blandt EU's bidrag til gennemførelsen af en række internationale biodiversitetskonventioner som f.eks. Ramsar-konventionen, Bern-konventionen og Bonn-konventionen, samt delmål 11 og 12 blandt de 20 delmål som blev vedtaget ved partsmødet i FN's biodiversitetskonvention i Nagoya i 2010 (Aichi-målene). Delmål 11 og 12 omhandler netop beskyttelse af naturområder og arter.

f) Planens indvirkning på miljøet

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen væsentlig påvirkning	Redegørelse for indvirkning
Biologisk mangfoldighed	X		Den biologiske mangfoldighed knyttet til arterne på udpegningsgrundlaget sikres eller øges via naturpleje samt indsats mod prædation og forstyrrelser.
Befolkningen	X		Mulighederne for rekreative oplevelser i tilknytning til området sikres eller forbedres via et forbedret naturgrundlag. Planen vil dog kunne indebære visse lokale adgangsbegrænsninger af hensyn til fuglearterne
Menneskers sundhed		X	
Fauna og flora	X		Eventuelle konsekvenser for rødlistede arter, gullistede ansvarsarter eller bilag IV-arter kendt fra området vurderes at være neutrale eller positive
Jordbund		X	
Vand		X	
Luft		X	
Klimatiske faktorer		X	
Materielle goder		X	

Landskab	X
Kulturarv, herunder kirker	X
Arkitektonisk arv	X
Arkæologisk arv	X

g) Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Plejeplanen forventes ikke at få negative konsekvenser for miljøet, men vil derimod sikre og forbedre områdets naturgrundlag, med fokus på arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget. Der vurderes derfor ikke at være behov for foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet.

h) Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

i) Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

j) Ikke-teknisk resume

I medfør af lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 er der foretaget en miljøvurdering af plejeplanen for Naturstyrelsens arealer i N89 *Vadehavet*, delplan for: *Fuglebeskyttelsesområde F52 Mandø*. Plejeplanens formål er at udmønte Natura 2000-planen for de pågældende arealer ved at sikre eller forbedre tilstand og bevaringsprognose for de arter og naturtyper, området er udpeget for at beskytte. Hvis ikke plejeplanen iværksættes vil arealerne blive plejet/drevet med vidtgående naturhensyn i henhold til Naturstyrelsens øvrige planer og strategier. Alle forekomster af arter vil dog ikke nødvendigvis udvikles i retning af eller fastholdes i gunstig bevaringsstatus, hvis ikke plejeplanen iværksættes.

Plejeplanen forventes med naturpleje at sikre eller forbedre status for de udpegede arter. Der kan være behov for at regulere ræv og menneskelig færdsel for at sikre redesteder for arterne.

Planens gennemførelse vurderes ikke at få negative konsekvenser for evt. bilag IV-arter i området.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Haraldsgade 53
DK-2100 København Ø
Tlf.: (+45) 72 54 30 00

www.nst.dk